

POSTANOWIENIE

Dnia 18 stycznia 2017 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Roman Sądej (przewodniczący)

SSN Marian Buliński (sprawozdawca)

SSN Józef Dołhy

na posiedzeniu w trybie art. 535 § 5 k.p.k.

w sprawie Z. P.

w przedmiocie odszkodowania za niesłuszne skazanie wyrokiem Sądu

Wojewódzkiego w O. z dnia 6 lutego 1982 r. II K (...) w sprawie Z. P.

po rozpoznaniu w Izbie Karnej w dniu 18 stycznia 2017 r.,

kasacji, wniesionej przez Rzecznika Praw Obywatelskich na korzyść

od postanowienia Sądu Okręgowego w O. z dnia 23 stycznia 2012 r., sygn. akt II

Ko (...), umarzającego postępowanie w przedmiocie odszkodowania za niesłuszne

skazanie wyrokiem Sądu Wojewódzkiego w O. z dnia 6 lutego 1982 r., sygn. akt II

K (...), w sprawie Z. P.

**uchyła zaskarżone postanowienie i przekazuje sprawę Sądowi
Okręgowemu w O. do ponownego rozpoznania.**

UZASADNIENIE

Sąd Wojewódzki w O. wyrokiem z dnia 6 lutego 1982 r., sygn. akt II K (...), uznał Z. P. winnym tego, że w dniu 13 i 14 grudnia 1981r., jako przewodniczący Komisji Zakładowej NSZZ „Solidarność” w Z. w O., działając wspólnie i w porozumieniu z W. R., J. K. i A. Ż., zorganizował i kierował akcją protestacyjną, a następnie strajkiem części pracowników tych Zakładów, domagając się uchylenia stanu wojennego i zwolnienia internowanych, tj. przestępstwa z art. 46 ust. 2 dekretu z dnia 12 grudnia 1981 r. o stanie wojennym i skazał go za to na karę 4 lat pozbawienia wolności i 3 lat pozbawienia praw publicznych, zaliczając na poczet

orzeczonej kary pozbawienia wolności okres tymczasowego aresztowania od dnia 15 grudnia 1981 r.

Orzeczoną karę pozbawienia wolności Z. P. odbywał w okresie od 15 grudnia 1981 r. do 17 marca 1983 r., kiedy to postanowieniem Sądu Wojewódzkiego w Płocku z dnia 17 marca 1983 r., sygn. akt Wz (...) otrzymał warunkowego przedterminowe zwolnienie z reszty kary, na okres próby lat trzech, przy czym nałożono na niego obowiązki: podjęcia stałej pracy zarobkowej, oddania pod dozór kuratora sądowego i przestrzegania zasad porządku prawnego.

Sąd Apelacyjny wyrokiem z dnia 30 września 1993 r. w sprawie sygn. akt II Ko (...) wznowił na wniosek prokuratora postępowanie w sprawie sygn. II K (...) Sądu Wojewódzkiego w O. przeciwko Z. P., jednocześnie uchylając wyrok Sądu Wojewódzkiego w O. z dnia 6 lutego 1982 r. sygn. akt II K (...) i uniewinniając Z. P. od zarzutu popełnienia przypisanego mu czynu.

Dnia 14 kwietnia 1994 r. pełnomocnik Z. P. wystąpił do Sądu Wojewódzkiego w O. z wnioskiem o odszkodowanie wynikłe z niesłusznego skazania wyrokiem Sądu Wojewódzkiego w O. z dnia 6 lutego 1982 r. sygn. akt II K (...). Sąd Wojewódzki w O. postanowieniem z dnia 14 lipca 1995 r. częściowo uwzględnił wniosek Z. P. i zasądził z tego tytułu na jego rzecz od Skarbu Państwa kwotę 21.000 zł z ustawowymi odsetkami od daty uprawomocnienia się postanowienia – w tym 6 tys. zł tytułem odszkodowania za poniesioną szkodę, a 15 tys. tytułem zadośćuczynienia za doznaną krzywdę – w związku z niesłusznym skazaniem przez Sąd Wojewódzki w O. wyrokiem z dnia 6 lutego 1982 r. w sprawie II K (...). W pozostałym zakresie wniosek Z. P. został oddalony. Postanowienie to uprawomocniło się dnia 22 lipca 1995 r. i zostało wykonane.

Dnia 13 grudnia 2011 r. Z. P. wystąpił do Sądu Okręgowego w O. z wnioskiem o zasądzenie odszkodowania w związku z wykonaniem wyroku Sądu Wojewódzkiego w O. z dnia 6 lutego 1982 r. II K (...), podnosząc, iż otrzymana przez niego wcześniej z tego tytułu suma stanowi zaledwie namiastkę rzeczywiście poniesionej przez niego szkody. Postanowieniem z dnia 23 stycznia 2012 r. sygn. akt II Ko (...) Sąd Okręgowy w O. w odpowiedzi na przedmiotowy wniosek umorzył postępowanie o odszkodowanie za niesłuszne skazanie wyrokiem Sądu Wojewódzkiego w O. z dnia 6 lutego 1982 r. sygn. akt II K (...) w sprawie Z. P.,

powołując się na zaistnienie negatywnej przesłanki procesowej w postaci res iudicata.

Postanowienie to zaskarżył na podstawie art. 521 § 1 k.p.k. w drodze kasacji na korzyść Z. P. Rzecznik Praw Obywatelskich, zarzucając orzeczeniu rażące i mające istotny wpływ na jego treść naruszenie prawa materialnego, tj. art. 8 ust. 4 w zw. z art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (tzw. ustawa lutowa, t.j. Dz. U. z 2015 r., poz.1583).

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacja jest oczywiście zasadna.

Niekwestionowaną regułą w prawie polskim jest stan res iudicata. Co do zasady, zakończenie postępowania o odszkodowanie prawomocnym orzeczeniem uniemożliwia ponowne wystąpienie z roszczeniem, wywiedzionym na tej samej podstawie. Niemniej jednak, zasada ta nie ma charakteru absolutnego i to umknęło uwadze Sądu Okręgowego w O., rozpatrującego wniosek Z. P., złożony dnia 13 grudnia 2011 r.

Ustawodawca w art. 8 ust. 4 ustawy lutowej wprowadza odstępstwo od zasady res iudicata. Nie zachodzi w związku z tym przeszkoda w postaci powagi rzeczy osądzonej w sytuacji, gdy wnioskodawca, który uprzednio uzyskał odszkodowanie i zadośćuczynienie za niesłuszne skazanie, wystąpi – tym razem na podstawie art. 8 ust. 4 ustawy lutowej - o przyznanie dalszej rekompensaty za szkodę i krzywdę wynikłe z wykonania orzeczenia, którym przypisano mu czyn związany z jego działalnością na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 25 lutego 2010 r., sygn. akt IV KK 403/09).

Za powtórny, merytoryczny rozpoznanie sprawy o odszkodowanie i zadośćuczynienie w stosunku do osób represjonowanych przez władze PRL w związku z prowadzoną działalnością niepodległościową, przemawia dodatkowo fakt, że dopiero ustawa lutowa wiąże szkodę i krzywdę osoby skazanej, nie tylko z samym faktem jej bezprawnego pozbawienia wolności (jak to ma miejsce w przypadku roszczeń dochodzonych na podstawie przepisów procedury karnej), ale ponadto uwzględnia aspekt działalności na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego.

Osobną jest kwestią czy w realiach konkretnej sprawy wysunięte roszczenia okażą się uzasadnione i zasługujące na uwzględnienie. To jednak powinno być przedmiotem merytorycznego rozpoznania wniosku, do czego nie dopuścił w drodze zaskarżonego orzeczenia Sąd Okręgowy w O., umarzając postępowanie w przedmiocie odszkodowania za niesłuszne skazanie wyrokiem Sądu Wojewódzkiego w O. w dnia 6 lutego 1982 r. sygn. akt II K (...) w sprawie Z. P..

Nie ulega wątpliwości, że zaskarżone kasacją postanowienie było oczywiście bezzasadne, ponieważ zapadło z rażącym naruszeniem art. 8 ust. 4 w zw. z ust. 1 ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego, a naruszenie to miało fundamentalny wpływ na treść przedmiotowego orzeczenia.

Z powyższych powodów Sąd Najwyższy orzekł jak we wstępie.

r.g.